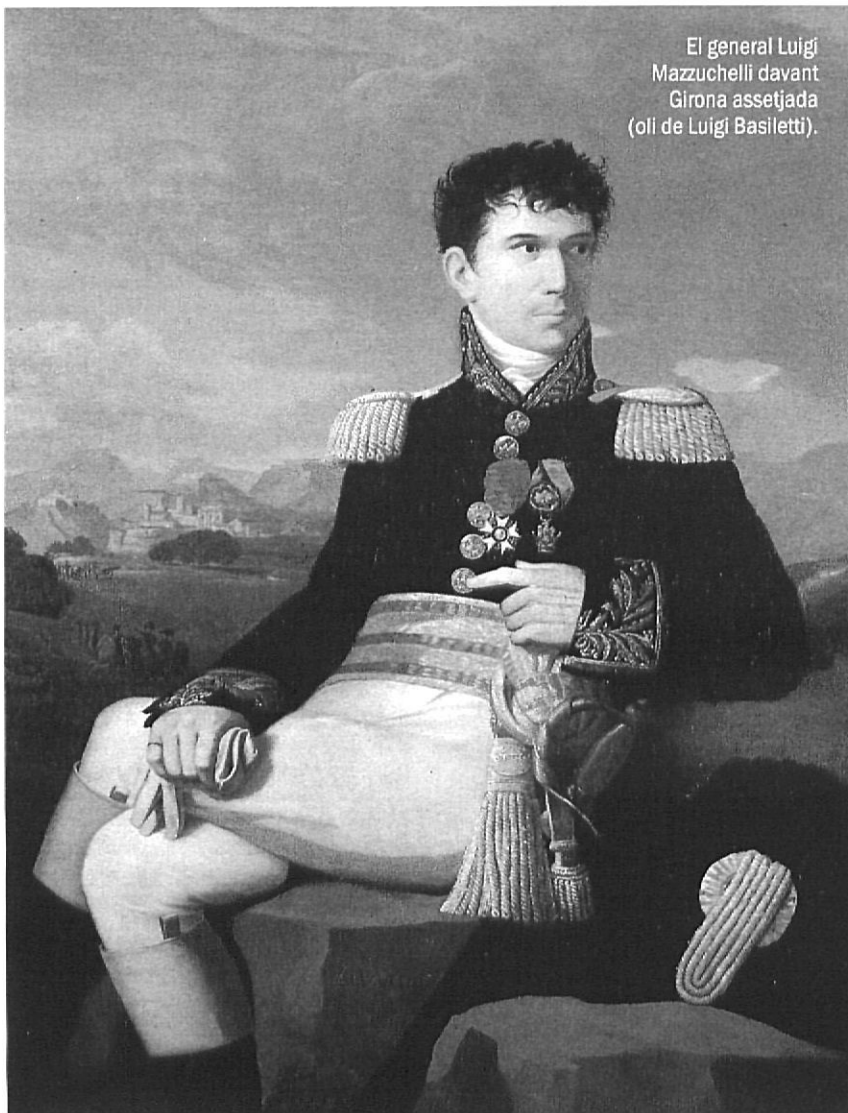

Història

Luigi Mazzuchelli, un general italià en el setge de Girona de 1809

Narcís Gascons

COL·LECCIÓ PARTICULAR. FOTO: RARUZZI.

El general Luigi Mazzuchelli davant Girona assetjada (oil de Luigi Basiletti).

Si bé el període napoleònic va trasbalsar tot Europa, la seva influència va ser diversa. A Espanya, i especialment a Catalunya, va representar l'inici d'una llarga guerra carregada de patiment per a la població. Els francesos van intentar substituir els Borbons per Josep Bonaparte, però es van trobar amb molt poca col·laboració. En canvi, a la península italiana, la revolució va tenir més bona acollida: els múltiples prínceps van ser foragitats i al nord es va constituir el regne d'Itàlia, amb capital a Milà, en certa manera precursor de la unitat que després portà el *Risorgimento*. El jove comte brescià Luigi Mazzuchelli, tot just abandonats els estudis, s'havia afegit als revolucionaris el 1797 i hi havia començat la carrera militar.

Quan va ser l'encarregat del bloqueig del castell d'Hostalric, Mazzuchelli va impedir la destrucció d'aquell edifici

La presència de tropes italianes a Espanya

Pel gener de 1808 la divisió italiana del general Lecchi va entrar a Espanya junt amb les tropes franceses per iniciar la invasió de la península. Aquesta divisió va participar en l'ocupació de Barcelona i en els primers actes de guerra a les nostres terres. El setembre del mateix any, vistes les dificultats que els francesos tenien per controlar el territori, una segona divisió italiana a les ordres del general Domenico Pino passà els Pirineus per la Jonquera. Constava de prop de 8.000 efectius i incloïa, amb el grau de general de brigada, Luigi Mazzuchelli.

La divisió Pino, tot just arribar, es va afegir a la Reille en el setge de Roses. Els italians ocuparen part de la rereguarda per evitar l'auxili de la plaça i el sector nord, prop de la vila i del fort de la Trinitat. Fracassaren en l'assalt d'aquest fort, però això no impedí la capitulació de Roses al desembre. Seguidament, les tropes es dirigiren cap a Barcelona, on arribaren després de derrotar el general Reding a Llinars del Vallès. La divisió, situada a prop de Barcelona, va intervenir en diverses accions en aquella zona fins que es va dirigir cap a Vic per l'abril de 1809. Durant aquesta marxa va ser hostilitzada durament i, en revenja, Caldes de Montbui va ser saquejada i incendiada. Quan arribaren a Vic, van trobar la ciutat evacuada. Allí el general Saint-Cyr va fer els preparatius per al setge de Girona.

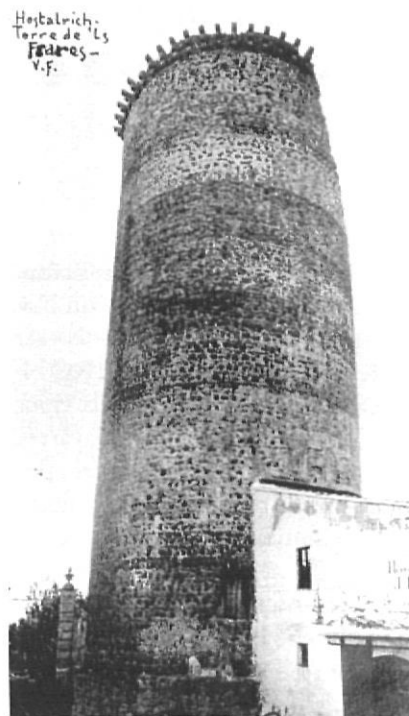
El setge de Girona

Els francesos van entrar a la plana de la Selva pel juny del 1809. Saint-Cyr aquarterà a Caldes, Pino a Llagostera i Mazzuchelli a

Vidreres, on restà fins al 29 d'agost, en què estrenyeren el setge de Girona. Segons l'arxiu parroquial de Vidreres i el de Can Mundet, Mazzuchelli trobà Vidreres abandonat i s'allotjà a Can Mazó amb el seu estat major. La seva missió consistia a interceptar els intents espanyols de socórrer Girona des d'Hostalric. Després de capturar el rector de Vidreres i el sagristà de Caldes en els boscos de Caulès, els acollí en els seus estatges i els tractà amb dignitat.

Des d'aquestes posicions les tropes italianes executaren les ocupacions de Sant Feliu de Guíxols, Palamós, Tossa i Begur. A principi de setembre avançaren cap a Girona per afegir-se al setge. Els italians bloquejaven la ciutat pel sud: Pino controlava de Cassà a Montilivi, Palau, Santa Eugènia i Salt, i Mazzuchelli tenia el quarter a la Casa Quadrada de Palau (el mas Barril), que va fortificar amb llunetes i bateries. La primera intervenció de les tropes italianes va ser un fracàs, en no poder impedir que el comboi del general García Conde escapés de la ciutat. Tanmateix, després d'aquest episodi, portaren a terme importants fets d'armes. El 6 de setembre Mazzuchelli va assaltar el santuari dels Àngels on, sorpresa per als espanyols que comandava Llauder, la tropa culminà l'atac passant a ganivet tots els defensors que no van poder fugir. El santuari va quedar en ruïnes.

El 19 de setembre, el dia del gran assalt contra Girona, Pino i Mazzuchelli actuaren de suport a les tropes assaltants efectuant atacs de diversió. Però el 26 foren capaços de deturar la columna amb què O'Donnell intentava de socórrer Girona. El 21-22 d'octubre Pino va capturar els magatzems

La torre dels Frares d'Hostalric, amb la part superior volada per obra de l'enginyer Vacani.

que els espanyols tenien a la Bisbal. Mentre continuava el bloqueig de Girona, entre el 6 i el 8 de novembre, els italians es van dirigir cap a Hostalric amb l'objectiu d'impedir qualsevol ajut a Girona. El resultat va ser l'assalt a la vila, amb el saqueig corresponent i la posterior crema de Maçanes. El fum es veia des de Girona. Després d'aquests fets, Pino va proposar llançar atacs contra Girona; però el mariscal Augereau estava decidit a dominar la ciutat pel bloqueig. Per tant, la intervenció es limità a l'atac de les defenses del barri de Marina (el carrer del Carme) i a la presa per assalt del reducte de la ciutat (amb la corresponent mata-degolla dels defensors). Pocs dies més tard, el 10 de desembre, Girona es rendí.

Els retrats de Luigi i Federico Mazzuchelli

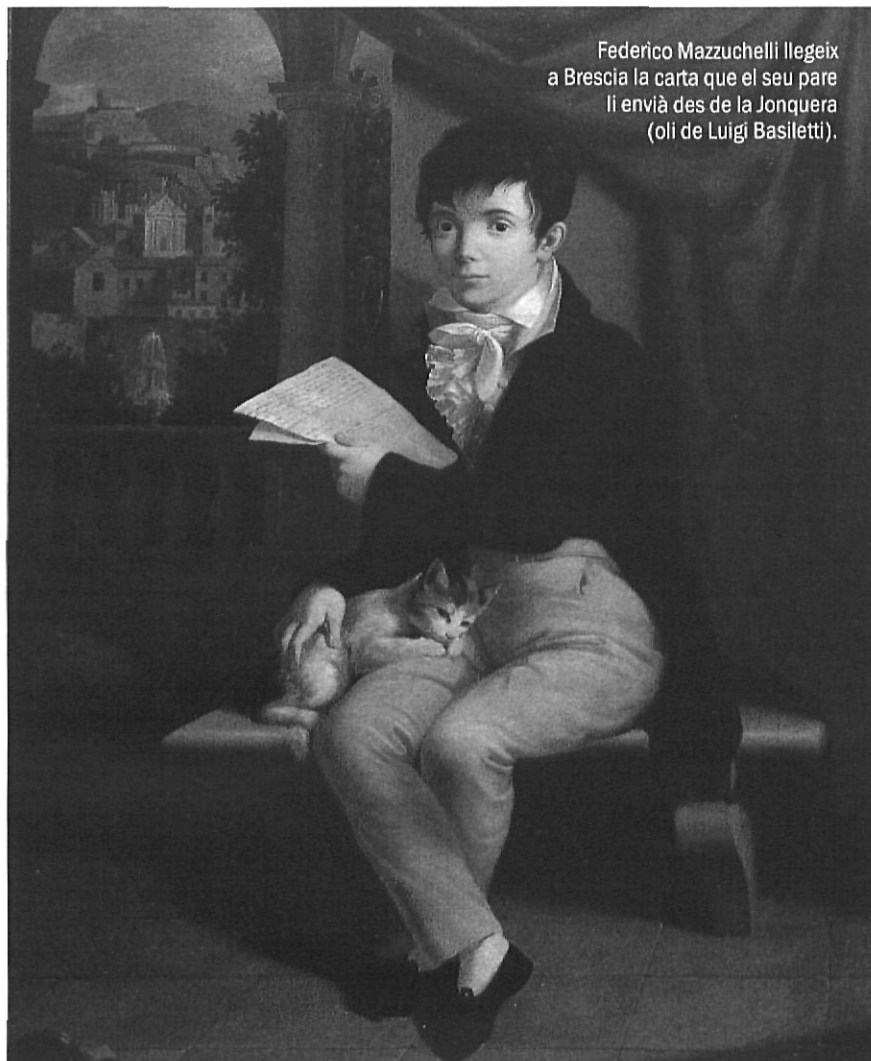
El retrat que el general Mazzuchelli es va fer per recordar la seva participació en el setge de Girona és de Luigi Basiletti. El general hi és representat d'uniforme, lluint al pit les condecoracions de la Legió

d'Honor i de l'Orde de la Corona de Ferro. Està assegut sobre un bloc de pedra on hi ha incís «L. MAZUCHELLI/ A/ GIRONNA». Darrere d'ell apareix la ciutat de Girona al peu de les Gavarres. S'hi distingeixen clarament tres dels cinc castells o forts que la defensaven: Montjuïc, Conestable, Reina Anna, Ciutat i Caputxins. La ciutat està representada des del pla i s'hi identifica bé la catedral vista de costat, amb els contraforts i els grans finestrals de la nau. Pot ser que al darrere s'hi vegi la torre Gironella. Curiosament, no es veuen ni el campanar de la catedral ni el de Sant Feliu; i això podria indicar que el pintor va treballar a partir d'algun esbós i potser d'algun mapa militar. En la zona del pla hi ha uns genets i, més a prop de la ciutat, una bateria de canons que l'apunta.

Amb l'índex de la mà esquerra el general assenjala cap a la ciutat assetjada, però el seu rostre està girat i mira justament en sentit oposat. És probable que aquest retrat fes parella amb el del seu fill Federico, un nen de vuit anys que va morir a Brescia mentre el seu pare entrava a Catalunya amb les tropes. En el retrat, del mateix autor, Federico té a la mà una carta del seu pare datada a la Jonquera el 15 d'octubre de 1808 que conté consells i records per a un infant que Mazzuchelli ja no tornaria a veure.

Després de la rendició de Girona

El general Pino va ser l'encarregat de portar les nou banderes capturades a Girona als peus del tron de l'emperador. Així, va marxar cap a França i després cap a Itàlia, on l'esperava la seva muller. Aquesta, propietària del palau que actual-

Federico Mazzuchelli llegeix a Brescia la carta que el seu pare li envià des de la Jonquera (oli de Luigi Basiletti).

COL·LECCIÓ PARTICULAR. FOTO: RAVUZZI

ment és el magnífic hotel Villa d'Este a la riba del llac de Como, per commemorar els fets guerrers del seu marit va fer construir uns castells de fantasia anomenats *fortilizi* que encara avui es poden admirar. El general va organitzar una festa en què es simulà la defensa i conquesta d'aquestes fortificacions. Tot i que més tard va tornar a Catalunya per assumir el govern de Barcelona, Pino va estar-hi per poc temps. Va participar en la campanya de Rússia i després en la defensa del regne d'Itàlia contra les tropes austríaques. Va regir a Milà el traspàs de la ciutat del poder napoleònic a l'austríac i finí els seus dies en el retir de Cernobbio, prop de la vil·la que havia venut a la princesa Carolina de Brunswick.

En canvi, Mazzuchelli va seguir a Espanya. A l'inici del 1810 era

l'encarregat del bloqueig del castell d'Hostalric. La vila fou de nou assaltada el 18-19 de gener, i es capturà la torre dels Frares. Auguereau ordenà la voladura de la torre, però el capità Vacani, l'enginyer encarregat de l'acció i posterior cronista de les campanyes dels italians a Espanya, explica que Mazzuchelli es resistia a destruir completament una edificació militar tan majestuosa. Així, la voladura consistí a inutilitzar el nivell superior de la torre, tal com avui encara es pot veure, en comptes de fer-la caure volant-la per la base. En general, Vacani destaca que l'actitud del general fou la d'evitar els excessos de les tropes. Evidentment, aquests intents no podien ser reeixits. Els soldats napoleònics es feien tómer, però a la vegada havien de sospitar de tot si no volien caure en mans d'una pobla-

El general es va fer retratar per Luigi Basiletti amb la ciutat de Girona al fons, al peu de les Gavarres

ció hostil: no podien separar-se tranquils ni per satisfer les mínimes necessitats. Després d'un període lluny d'Hostalric, Mazzuchelli hi tornà i assistí a la captura dels castells després de l'intent d'evasió de la guarnició el 12-13 de maig.

Abandonà per un temps la campanya, i el mes d'octubre retornà dins la divisió Severoli, que entrà a Espanya per Navarra i que, després d'enfrontar-se amb Mina, es dirigí cap a Aragó. Mazzuchelli lluità contra cabdills guerrillers com Duran i El Empecinado. Va ser l'encarregat d'ocupar i volar les fortificacions de Molina de Aragó. Més tard s'uní a les tropes del general Suchet que anaven a assetjar València. Quan aquesta caigué el 9 de gener de 1811, s'hi va quedar de governador militar. Durant aquest període va tenir lloc la captura i execució del guerriller Josep Romeu, raó per la qual es va convertir en personatge de la novel·la *¡Por la Patria!* del jove Blasco Ibáñez. L'autor altre cop retrata Mazzuchelli com una persona dialogant que intentà atreure's la voluntat del guerriller abans de condemnar-lo a mort.

GENTILS DE L'HOTEL VILLA D'ESTE, S.P.A.

El general Domenico Pino, comte de l'imperi i antic ministre de la guerra.

El general va abandonar Espanya en acabar l'ocupació napoleònica i retornà a Itàlia, on es va posar al servei de l'imperi austríac. El 1830 arribà al consell àulic de guerra de l'emperador i acabà la seva carrera com a governador de Màntua (una de les ciutats del famós Quadrilàter). Morí a Viena el 1868.

Narcís Gascons i Clarió és membre del Centre d'Estudis Selvatans.

Agraïments

Antonio Bonardo; M. Cristina Gascons; Antoni M. Mundet; Dr. Sergio Onger, Departament de Studi Sociali, Università degli Studi di Brescia; Dr. Ugo Spini, Comune di Brescia, Direzione Civici Musei d'Arte e Storia; Villa d'Este S.p.A., Cernobbio, Como, Sra. Annamaria Duvia; Arxiu Municipal de Girona; Biblioteca-Arxiu del Castell de Peralada.

Bibliografia

- Anònim, *Cenni Storici sulla Villa d'Este*, Edito a cura del Grand Hotel Villa d'Este, Cernobbio, Como, 1938.
- Jacques Aragó, *José Pujol (a) Boquica, Gefè de bandidos*. Traducida librement al castellà per D.J.A. de A., Impremta A. Albert, Barcelona, 1841. Obra citada a: Base documental d'història contemporània de Catalunya (<http://www.xtec.es/~jrovira6/frances1/frances1.htm>).
- Autors diversos. *Ritratti del primo ottocento a Brescia*. Catàleg de l'exposició realitzada del 16 de juny al 31 d'octubre de 1995 a la Pinacoteca Tosio Martinengo. Comune di Brescia.
- Vicente Blasco Ibáñez, *¡Por la Patria! (Romeu el guerrillero)*. Dins *Obras Completas*, vol. IV, Ed. Aguilar, Madrid, 1977.
- Francesc Girbal, «Páginas históricas del sitio de Gerona en 1809». Escritas por el general Gouvion Saint-Cyr, a *Revista de Gerona*, Tom XIX, 1895.
- Emili Grahit, *Historia de los sitios de Gerona en 1808 y 1809*. Impremta de Pacia Torres, Girona, 1896.
- «Principales defensores y sitiadores de Gerona en 1808 y 1809», a *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, XIII, 1959, Girona, p. 249-270.
- *Reseña histórica de los sitios de Gerona*, Girona, 1895.
- Sergio Onger, *Caro figlio, stimato padre. Famiglia, educazione e società nobiliari nel carteggio tra Francesco e Luigi Mazzuchelli (1784-1793)*. Grafo Edizioni, Brescia, 1998.
- Camilo Vacani, *Storie delle campagne e degli assedi degli italiani in Spagna*. Milà, 1823.
- Carlo Zaghì, *L'Italia di Napoleone*. UTET Libreria. Torí, 1989.

Casa Barril de Palau sacosta - V. Fagnoli -

La Casa Quadrada de Palau, el mas Barril, quarter general del cos italià en el setge de Girona.